

VIŠI PRIVREDNI SUD HRVATSKE

Presuda br. II Pž. 1207/88-2 od 6. 06. 1988.

Vijeće: mr. Andrija Eraković, mr. Pavle Dević, prof. dr. Branko Jakaša

ODGOVORNOST BRODARA ZA MANJAK I OŠTEĆENJE TERETA — OGRANIČENA ODGOVORNOST BRODARA PO JEDINICI TERETA — PARAMOUNT KLAUZULA

Paramount klauzulu, prema kojoj će se Međunarodna konvencija za izjednačenje nekih pravila o teretnici, Bruxelles 1924. (Haška pravila) primijeniti onako kako su ozakonjena u zemlji zastave broda, treba tumačiti na način da su stranke iz ugovora o prijevozu ugovorile primjenu jugoslavenskog prava, kao prava zastave broda, i da će se visina ograničene odgovornosti broдача po jedinici tereta određiti prema jugoslavenskom pravu — članu 567. ZPUP-a. — Novčani iznos ograničene odgovornosti broдача po jedinici tereta određuje se prema Odluci SIV-a o novčanim iznosima ograničenja broдарove odgovornosti koja je bila na snazi u vrijeme kada je teret predan ili trebao biti predan primatelju na odredištu — Prima-lac tereta je dužan primiti od broдача i oštećeni teret («pometačinu») sve dok oštećeni teret ima prometnu vrijednost (arg. iz člana 572. st. 3. ZPUP-a).

Sudeći u sporu u kojem tužitelj — osiguratelj, na temelju cesije prima-telja tereta po teretnici, zahtijeva od prvotuzenog broдача i supsidijarno od drugotuzenog skladištara i stivadora naknadu štete zbog manje isporučene 3 vreće kave te manjka utvrđenog u 67 oštećenih vreća do kojeg je došlo za vrijeme prijevoza tereta tuženikovim brodom »Goran Kovačić« na temelju teretnica broj 101, 102, 103, 104 i 105, sve izdane u Santosu dana 27. 3. 1986, na relaciji Santos — Rijeka, prvostepeni sud je, odlučujući temeljem čl. 197. st. 1. ZPP o tužbenom zahtjevu istaknutom prema prvotuzenom broдарu, djelomično prihvatio tužbeni zahtjev i presudom broj P-1248/87 od 7. 1. 1988. naložio prvotuzeniku da plati tužitelju iznos od USA \$ 2.214,60 s 8 % kamata od 1. 6. 1986. do isplate i nadoknadi mu parnični trošak; odbio tužitelja s viškom tužbenog zahtjeva od USA \$ 3.127,68 i riješio da tužitelj nadoknadi prvotuzeniku parnični trošak s time da će se o tužbenom zahtjevu istaknutom prema drugotuzeniku »eventualno raspravljati nakon pravomoćnosti te presude«.

Utvrdivši da je tužitelj aktivno legitimiran na temelju cesije koju je uredno do dana 7. 5. 1987. izdao primatelj tereta po teretnicama, prvostepeni sud je polazeći od odredbe čl. 567. st. 1. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi («Službeni list SFRJ», broj 22/77, 13/82 i 30/85 — u nastavku teksta: ZPUP) i odluke SIV-a o novčanim svotama ograničenja brođareve odgovornosti («Službeni list SFRJ», broj 29/86 — u nastavku teksta: Odluka SIV-a), prihvatio prigovor prvotuženog brođara i njegovu odgovornost za ustanovljeni manjak u 70 koleta (vreća) ograničio na dinara 2,800.000 odnosno USA \$ 2.214,60 prema tečaju na dan donošenja presude, dok je sa viškom tužbenog zahtjeva tužitelja odbio.

Prvostepeni sud je pri tome zauzeo stajalište da je prvotuženik preuzeo teret od krcatelja u originalnom pakovanju i slijedom toga da primatelj na odredištu nije bio dužan preuzeti od brođara 11 vreća skupljenog oštećenog tereta (pometačine) i vrijednost pometačine odbiti od nastale štete.

Protiv ove presude žalbu su podnijeli tužitelj i prvotuženik.

Tužitelj presudu pobiva u dijelu u kojem je odbijen s tužbenim zahtjevom, i to zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primjene materijalnog prava s prijedlogom da se »žalba uvaži i sudi po zahtjevu«, a podredno presuda u pobijanom dijelu ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Prema shvaćanju tužitelja, prvostepeni sud nije utvrdio pravo koje se primjenjuje na sporni odnos, a trebalo je prilikom određivanja iznosa ograničene odgovornosti brođara po jedinici tereta, temeljem klauzule 2 teretnice, tzv. »paramount clause«, primijeniti odredbe sadržane u Međunarodnoj konvenciji za izjednačenje nekih pravila o teretnici, 1924. (u nastavku teksta: Haška pravila), koju je ratificirala i Jugoslavija (Konvencija objavljena u »Službenom listu SFRJ«, Međunarodni ugovori broj 7/59) i koja se temeljem čl. 210. st. 1. Ustava SFRJ neposredno primjenjuje, a ne ZPUP.

Primjenom Haških pravila povećana je, u skladu sa čl. 568. ZPUP-a odgovornost brođara po jedinici tereta na Ltsg 100.

Prvotuženik presudu pobija u dijelu u kojem je prihvaćen tužbeni zahtjev, zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka ne obrazloživši u čemu se ta povreda sastoji i zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Navodi da je prvostepeni sud trebao prihvatiti prigovor nedostatka aktivne legitimacije na strani tužitelja budući cesija, koju je tužitelju izdao primatelj tereta po teretnici dana 7. 5. 1987. nije pravovaljana, jer je prethodno primalac tereta po teretnici faktički prava iz ugovora o prijevozu cedio drugoj pravnoj osobi («Iprolozana» — Švicarska).

Podredno prvotuženik smatra pogrešnim zaključak prvostepenog suda prema kojem tužitelj nije bio dužan preuzeti 11 vreća »pometačine« i na taj način smanjiti nastalu štetu.

S obzirom da je prvotuženik na odredištu predao samo 485 kg kave manje nego što je primio na prijevoz, a što odgovara težini kave u 8 vreća, to

je prema shvaćanju prvotuženika prvostepeni sud prilikom obračuna štete primjenom propisa o ograničenoj odgovornosti broдача po jedinici tereta trebao u obzir uzeti samo 8, a ne 70 koleta (vreća).

Predložio je da se prvostepena presuda preinači »na način koji ukazuje prvotuženik u žalbi«.

Odgovori na žalbu nisu podneseni.

Ispitujući prvostepenu presudu u pobijanom dijelu u granicama iz čl. 365. st. 1. i 2. ZPP-a drugostepeni sud je utvrdio da je presuda donesena u postupku u kojem nije počinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 364. st. 2. ZPP-a.

Prvostepeni sud je potpuno i pravilno utvrdio činjenično stanje relevantno za donošenje pravilne i zakonite odluke.

Prvostepena presuda je pravilna i zakonita u dijelu u kojem je tužbeni zahtjev prihvaćen za iznos od USA \$ 1,607,67 spp i odbijen za USA \$ 3.127,86 spp, a nije pravilna u dijelu u kojem je tužbeni zahtjev prihvaćen i za iznos od USA \$ 606,93 jer je u tom dijelu donesena uz pogrešnu primjenu materijalnog prava.

Kod toga treba dodati da je prvostepeni sud propustio odlučiti o dijelu tužbenog zahtjeva za iznos od USA \$ 1.006. Međutim, tužitelj se u tom dijelu nije žalio (u žalbi navodi da se žali protiv odbijajućeg dijela presude radi USA \$ 3.127,68 spp), a niti pravovremeno predložio da se presuda dopuni (čl. 339. st. 1. ZPP-a).

Pravilno je prvostepeni sud, s obzirom da prvotuženi brođar i primalac tereta po teretnici imaju sjedište u SFRJ, te da je luka iskrcaja u SFRJ, na sporni odnos među strankama primijenio odredbe jugoslavenskog prava — ZPUP i u dijelu u kojem je odlučno o iznosima ograničene odgovornosti prvotuženog broдача po jedinici tereta.

Tvrđnja tužitelja u žalbi da je temeljem klauzule broj 2 teretnice, tzv. »paramount clause«, prvostepeni sud trebao ograničiti odgovornost broдача na način i pod uvjetima, dakle i u svotama, predviđenim Haškim pravilima, nije osnovana.

Naime, upravo sadržaj navedene klauzule da će se Haška pravila primijeniti onako kako su ozakonjena u zemlji zastave brođa upućuje na zaključak da se ima primijeniti jugoslavensko pravo kao pravo zastave brođa, a što znači da se i visina ograničene odgovornosti broдача po jedinici tereta određuje po jugoslavenskom pravu.

Takvo tumačenje klauzule u teretnici (»paramount clause«) nije suprotno niti odredbama Haških pravila koja u čl. 8. navode da »odredbe konvencije ne mijenjaju ni prava ni obveze vozara što proizlaze iz bilo kojeg važećeg zakona koji se odnosi na ograničenje odgovornosti vlasnika pomorskih brodova«.

Pravilno je, nadalje, prvostepeni sud utvrdio da se pod jedinicom oštećenog, manjkajućeg ili izgubljenog tereta treba smatrati svako manjkajuće ili oštećeno koletu (vreća), te kod obračuna ograničene odgovornosti uzeo u obzir 70 koleta (manjak 3 vreće, te djelomični manjak i oštećenje tereta u 67 vreća).

Prvostepeni sud je međutim pogrešno primijenio materijalno pravo kada je svotu ograničene odgovornosti broдача po jedinici tereta odredio u iznosu od dinara 40.000 kako je, u skladu s odredbom čl. 1036. st. 1. toč. 4. ZPUP-a, propisana Odlukom SIV-a od 8. 5. 1986. godine jer je citirana odluka stupila na snagu 31. svibnja 1986.

S obzirom da je teret predan primatelju na odredištu u vremenu od 12. do 14. svibnja 1986., to se u spornom slučaju treba primijeniti odluka SIVA od 24. 2. 1983. (»Službeni list SFRJ«, broj 10/83), koja je bila na snazi u vrijeme predaje tereta na odredištu, i prema kojoj novčani iznos odgovornosti broдача za naknadu štete za oštećenje, manjak ili gubitak tereta te za zakašnjenje u predaji tereta iz čl. 567. st. 1. ZPUP-a ne može biti veći od 8.000 dinara po jedinici oštećenog, manjkajućeg ili izgubljenog tereta ili tereta predanog sa zakašnjenjem (toč. 4. Odluke).

Iz navedenog slijedi da je odgovornost prvotuženog broдача za manjak i oštećenje tereta u 70 vreća ograničena na ukupno dinara 60.00 što po srednjem tečaju USA \$ (1 USA \$ = dinara 348,33) na dan predaje tereta na odredištu (14. 5. 1986.) iznosi ukupno USA \$ 1.607,67 a ne USA \$ 2.214,60 koliko je tužitelju dosuđeno prvostepenom presudom.

U odnosu na ostale navode prvotuženika u žalbi u drugostepenoj odluci istaknuto je ovo:

Stajalište prvostepenog suda o tome da primatelj tereta nije obvezan na odredištu preuzeti »pometačinu«, a što znači teret u oštećenom stanju, ne može se prihvatiti sve dok tako oštećeni teret ima prometnu vrijednost.

Takav zaključak proizlazi iz odredbe čl. 572. st. 3. ZPUP-a prema kojoj se visina štete za oštećene stvari određuje u visini razlike između prometne vrijednosti te stvari u neoštećenom stanju i prometne vrijednosti te stvari u oštećenom stanju.

S obzirom da je prihvaćen prigovor ograničene odgovornosti broдача po jedinici tereta, za donošenje odluke u spornom slučaju nije relevantno utvrđivati vrijednost oštećene stvari (pometačine) jer kada bi se u cijelosti odbio teret pometačine od ukupno utvrđenog manjkajućeg i oštećenog tereta u izvještaju kojeg je pod brojem A-86p sačinio dana 11. 7. 1986. havarijski komesar na način kako je to obrazložio prvotuženik u podnesku od 6. 10. 1987. tada bi postojala odgovornost prvotuženika za manjak od 485,50 kg kave što po prosječnoj cijeni od USA \$ 6,55/kg (prosječna cijena utvrđena na temelju obračuna tužitelja i podataka u fakturama inodobavljača iznosi ukupno USA \$ 3.180, odnosno više nego što je dosuđeno tužitelju primjenom odredaba o ograničenoj odgovornosti prvotuženog broдача po jedinici tereta.

Drugostepeni sud je iz navedenih razloga temeljem čl. 368. ZPP-a odbio žalbu tužitelja i djelomično žalbu prvotuženika kao neosnovanu i potvrdio pobijanu presudu u dijelu u kojem je tužitelj odbijen s tužbenim zahtjevom za iznos od USA \$ 3.127,68, a tužbeni zahtjev prihvaćen za iznos od USA \$ 1.607,67, a temeljem čl. 373. toč. 4. ZPP-a prvostepenu presudu preinačio u dijelu u kojem je tužbeni zahtjev prihvaćen za iznos od USA \$ 606,93 i tužitelja odbio s tužbenim zahtjevom i za taj iznos.

Pave Dević

Summary:

**LIABILITY OF THE SHIP OPERATOR FOR CARGO SHORTAGE AND DAMAGE
— LIMITED LIABILITY ON THE BASIS OF UNIT OF CARGO — PARAMOUNT
CLAUSE**

Paramount clause according to which the Hague Rules are applied as legislated in the country of the flag of the ship should be interpreted as if the parties to the contract of carriage had stipulated the application of Yugoslav law as the law of the flag of the ship and as if the operator's liability should have been limited on the basis of package or unit of cargo in accordance with Art. 567 of Yugoslav Maritime and Inland Navigation Law. The limitation sum of operator's liability should be established according to the amount at the time when the cargo should have been delivered in the port of delivery.